

Заняття 17. Міжпланетне знайомство: моя країна очима космічного гостя

Аркуш 10

Занурення

Вправа 1. Мовчазне споглядання. Космічна подорож

Дії вчителя/вчительки:

- Показати аркуш дітям без коментарів
- Запросити до тихого споглядання
- М'яко нагадати: "Просто дивіться, дозвольте образам заговорити до вас"

Дії учнівства:

- Розглядають аркуш у тиші
- Можуть закривати очі та відкривати знову
- Дозволяється записувати окремі слова або малювати

Орієнтовні відповіді:

- "Щось космічне..."
- "Схоже на роботів або машини"
- "Воно говорить про різні планети"
- "Як валіза для подорожі в космос"
- "Це схоже на екран телевізора з майбутнього"
- "Наче хтось розпаковує скриню зі скарбами"
- "Мене зацікавили ці дивні форми внизу"

Вправа 2. Перше враження. Якби це був звук

Дії вчителя/вчительки:

- Запитати: "Якби ця сторінка видавала звук, що б ви почули?"
- Запросити до добровільного обміну думками

Дії учнівства:

- Подумки "озвучують" образ
- При бажанні діляться відчуттями
- Можуть навіть наслідувати звуки

Орієнтовні відповіді:

- "Пискання роботів"
- "Тиша космосу"
- "Механічне гудіння"
- "Звуки невідомої мови"
- "Музика з космічного фільму"
- "Стукіт молотка по металу"
- "Щось загадкове та далеке"

Вправа 3. Космічний посланець. Зустріч з незнайомим

Дії вчителя/вчительки:

- "Уявіть, що істота з аркуша справді прилетіла до вас у гості"
- "Що б ви відчували при першій зустрічі?"
- Підтримати всі варіанти емоцій

Дії учнівства:

- Діляться першими емоціями
- Можуть показати жестами або мімікою
- Працюють з уявою

Орієнтовні відповіді:

- "Було б цікаво!"
- "Трошки страшно, але захоплююче"
- "Хотілось би заговорити з ним"
- "Здивувався б, що він розуміє нашу мову"
- "Запросив би на чай"
- "Показав би свій телефон"
- "Сховався б спочатку"

Дослідження

Вправа 4. Візуальне мислення. Дослідження форм

Дії вчителя/вчительки:

- "Що ви бачите на цій сторінці?"
- "Що може відбуватися тут?"
- "Що дає вам таку думку?"
- Фіксувати всі спостереження без оцінки

Дії учнівства:

- Описують конкретні візуальні елементи
- Припускають, обґрунтовують спостереженнями
- Слухають думки інших

Орієнтовні відповіді:

- "Бачу прямокутник вгорі, як екран"
- "Внизу щось схоже на будинки або машини"
- "Ці лінії наче з'єднують різні частини"
- "Схоже, що хтось показує комусь якісь речі"
- "Може, це карта незнайомої планети"
- "Як портативний комп'ютер з майбутнього"
- "Може, вони вивчають нашу культуру"

Вправа 5. Читання тексту. Космічні питання

Дії вчителя/вчительки:

- Прочитати разом написи на аркуші
- "Щоб ти розказав/ла про власну країну гостю з іншої планети?"
- "Назва твого міста всіма мовами, якими ти володієш"
- Обговорити, чому саме ці питання

Дії учнівства:

- Слухають текст
- Розмірковують над питаннями
- Можуть вголос прочитати текст різними мовами

Орієнтовні відповіді:

- "Це важкі питання!"
- "Треба обрати найголовніше про країну"
- "Цікаво, чи є у них країни взагалі"
- "Може, вони не розуміють, що таке місто"
- "Я б показав, а не розказав"
- "Спочатку треба дізнатися про їхню планету"
- "Мені важко вибрати тільки головне"

Вправа 6. Метафоричне дослідження. Зустріч світів

Дії вчителя/вчительки:

- "На що схожа ця зустріч між землянином та інопланетянином?"
- "Який колір мала б ця розмова?"
- "Який настрій випромінює ця сторінка?"

Дії учнівства:

- Шукають асоціації та метафори
- Можуть використовувати кольорові олівці
- Діляться образами

Орієнтовні відповіді:

- "Схоже на першу зустріч собаки та кота"
- "Як коли приходиш у нову школу"
- "Колір би був сріблястий, як космос"
- "Настрій цікавий, але трохи тривожний"
- "Як дві людини, що говорять різними мовами"
- "Схоже на обмін подарунками"
- "Як гра у відгадування"

Вправа 7. Філософські питання допитливої дитини

Дії вчителя/вчительки:

- Поставити питання в стилі "а що якби..."
- Підтримувати найнесподіваніші відповіді
- Заохочувати ставити власні питання

Питання для обговорення:

- А чи мають інопланетяни національність?
- Що порадити інопланетянену, якщо він став переселенцем?
- Що було б, якби всі мешканці Землі говорили однією мовою?
- Чи потрібен космічним мандрівникам паспорт?
- Як пояснити комасі, що таке країна?
- А чи є у дерев громадянство тієї країни, де вони ростуть?

Дії учнівства:

- Фантазують та міркують вголос
- Ставлять власні "космічні" питання
- Можуть малювати відповіді

Орієнтовні відповіді:

- "Може, вони взагалі не розуміють, що таке кордони"
- "Птахи ж літають без візи!"
- "А що, якби країни були кольорами?"
- "Комахам без різниці, де вони живуть"
- "У космосі ж немає меж"
- "Може, у них планета — це одна велика країна"
- "А якщо вони думають, що вся Земля — одне місто?"

Вправа 8. Особистісні зв'язки. Власний досвід

Дії вчителя/вчительки:

- "Коли вам доводилося пояснювати щось дуже важливе комусь, хто цього не розумів?"
- "Як би ви презентували себе незнайомцю?"
- Підтримати різні форми відповідей

Дії учнівства:

- Згадують власний досвід
- Можуть поділитися історіями
- Роблять зв'язки з темою

Орієнтовні відповіді:

- "Коли пояснював правила гри молодшому братові"
- "Як розповідав про Україну друзям у новій школі"
- "Коли показував іноземцям наше місто"
- "Як навчав бабусю користуватися телефоном"
- "Коли переїхали, треба було все пояснювати спочатку"
- "Це як знайомство в таборі"
- "Коли намагаєшся розказати про фільм, який дуже сподобався"

Методичний коментар

Для 9-11 років. Більше фокусуйтеся на конкретних образах та грі з уявою. Використовуйте простіші аналогії (як пояснити щось братикові/сестричці). Дозволяйте більше рухатися та показувати жестами.

Для 12-13 років. Поглиблюйте філософські питання про ідентичність та приналежність. Можна додавати питання про те, що робить нас українцями, якщо ми живемо в іншій країні.

Для 14-15 років. Розширюйте дискусію на теми культурної дипломатії, стереотипів, способів презентації країни у світі. Можна обговорювати, як Україна представлена в світових медіа.

Творчість

Вправа 9. Варіанти творчих завдань (на вибір)

Варіант А. Космічна презентація країни

Створити "туристичну брошуру" України для інопланетян. Використати малюнки, колажі, символи замість багато тексту. Подумати: що найлегше зрозуміти без слів?

Варіант Б. Перекладач для прибульців

Намалювати або зобразити назву свого міста символами. Створити "космічний словник" з 5-7 важливих українських слів. Придумати жести для пояснення понять "дім", "родина", "свято"

Варіант В. Інтерв'ю з майбутнього

Написати діалог між собою та дружелюбним прибульцем. Які питання вони поставлять одне одному? Можна зробити у форматі коміксу або сценки

Варіант Г. Скринька спогадів

Намалювати або описати 5 речей, які ви покладете у "бандероль Землі". Що найкраще розкаже про вашу планету та країну? Можна створити реальну коробочку з предметами-символами

Методичний коментар

Для 9-11 років. Фокус на малюванні та створенні предметних колекцій. Заохочуйте використання символів та кольорів. Можна додати варіант створення "космічної карти" України з найулюбленішими місцями.

Для 12-13 років. Додайте можливість створення відеороликів або презентацій. Заохочуйте поєднання традиційних та сучасних елементів української культури. Можна запропонувати створити "культурний код" України.

Для 14-15 років. Поглибте роботу з питаннями національної ідентичності в глобальному контексті. Додайте варіанти створення соціальних медіа контенту, подкастів або блогів про Україну для міжнародної аудиторії.

Рефлексія

Вправа 10. Особиста рефлексія. Тихі роздуми

Дії вчителя/вчительки:

- Запросити до кількох хвилин тихої рефлексії
- Дати запитання для внутрішнього діалогу
- Можна включити спокійну музику

Питання для роздумів:

- Що нового я дізнався/лась про свою країну сьогодні?
- Які слова найкраще описують мої почуття до України?

- Що я хочу, щоб про мене знали люди з інших планет/країн?

Дії учнівства:

- Обдумують питання в тиші
- Можуть записати кілька слів
- Готуються до обміну (за бажанням)

Вправа 11. Спільне коло. Добровільний обмін

Дії вчителя/вчительки:

- Сісти у коло з дітьми
- Запросити поділитися одним відкриттям або відчуттям
- Підкреслити добровільність участі
- Подякувати кожному за внесок

Дії учнівства:

- За бажанням діляться роздумами
- Слухають інших з повагою
- Можуть показати створені роботи

Орієнтовні відповіді:

- "Зрозумів, що Україна — це не тільки їжа та пісні"
- "Важко вибрати найголовніше про свою країну"
- "Подумав про те, як ми всі різні, але схожі"
- "Хочу, щоб інші знали, що українці дружелюбні"
- "Цікаво було б справді зустріти прибульця"
- "Зрозуміла, що мова — це не тільки слова"
- "Україна в мене асоціюється з домом, навіть тут"

Вправа 12. Валізка додому. Експерименти на вибір

Дії вчителя/вчительки:

- Презентувати варіанти як запрошення до експериментів
- Наголосити на свободі вибору
- Запропонувати поділитися досвідом на наступному занятті

Варіанти експериментів:

Сімейні дослідження:

- Запитай у родини: "Якщо б ви мали розказати про Україну за 3 хвилини, що б ви сказали?"

- Створіть сімейну "капсулу часу" з речами, що символізують вашу українську історію
- Дізнайся, які традиції ваша родина принесла з України, а які набули тут

Цифрові експерименти:

- Зроби фото 5 "невидимих слідів" України у вашому домі/районі
- Створи плейлист "Звуки України" — не тільки музика, а й записи природи, вуличних звуків

Дослідницькі місії:

- Проведи "інтерв'ю з прибульцем" з родичами: які незвичайні питання про Україну вони б поставили?
- Створи "карту смаків": які українські страви можна знайти у вашому районі

Філософські експерименти:

- Подумай: "Чи може людина бути громадянином двох планет одночасно?"
- Склади 5 питань, які хотів би поставити Алевтині Кахідзе про цей аркуш
- Уяви світ без кордонів: що зміниться, а що залишиться як є?

Творчі практики:

- Створи власну "інструкцію користувача" для України
- Придумай нову традицію, яку б ти запропонував для української спільноти у вашому місті

Методичний коментар

Для 9-11 років. Скоротіть час рефлексії. Пропонуйте рефлексію через малюнок або один символ. У "валізці додому" більше фокусуйтеся на практичних та ігрових експериментах.

Для 12-13 років. Додайте питання про особисту ідентичність та її зміни. Заохочуйте до ведення рефлексивного щоденника. У завданнях додому включіть більше дослідницьких елементів.

Для 14-15 років. Поглибте філософські питання про національну ідентичність у глобалізованому світі. Пропонуйте есе-рефлексії та складні проекти для домашніх експериментів.

Складні ситуації та реакції

Ситуація. Я не знаю, що розказати про Україну, бо ми давно живемо тут

Реакція. Це абсолютно нормально. Україна може жити в нас по-різному: через мову, якою ми думаємо, через страви, які готуємо, через історії, які чуємо. Можливо, твоя Україна — це щось зовсім особисте. А що, якби ти розказав про себе: хто ти, що любиш? Це теж буде розповіддю про Україну, частиною якої ти є."

Ситуація. Інопланетян не існує, це дурниця

Реакція. Ти маєш рацію, це фантазія. Але уяви, що це просто гра або метафора. Як коли ти пояснюєш щось маленькій дитині або людині, яка ніколи не була в Україні. Інопланетянин тут — це просто спосіб подивитися на нашу країну свіжим поглядом. Але якщо тобі більше подобається інший варіант, обирай будь-який."

Альтернативний підхід. Дозвольте дитині працювати з варіантом "розповідь для іноземця" або "презентація України для когось, хто її не знає".

Ситуація. Конфлікт між дітьми щодо "правильного" розуміння України

Реакція. У кожного з вас є своя, особлива Україна — та, яку ви носите в серці. Це не означає, що хтось помиляється. Україна достатньо велика, щоб вмістити всі наші різні спогади, відчуття та історії. ослухаймо одне одного з цікавістю, а не з бажанням довести свою правоту.

Альтернативний підхід. Перенаправити енергію у творче русло: "Створімо спільний проєкт, де кожен додасть свій шматочок України!"

Додаткові матеріали для вчителя/вчительки

Ключові поняття

Культурна ідентичність — почуття приналежності до певної культурної групи, включає мову, традиції, цінності та спільну історію. Для дітей у діаспорі може мати кілька рівнів: українська, місцева та глобальна ідентичність.

Культурна дипломатія — представлення своєї країни через культуру, мистецтво, традиції. Спосіб "м'якого" знайомства між народами без політики та конфліктів.

Діаспора — спільнота людей, які живуть поза межами своєї історичної батьківщини, але зберігають з нею культурні, емоційні та іноді політичні зв'язки.

Мультикультуралізм — співіснування різних культур в одному суспільстві з повагою до їхніх особливостей та права на збереження власної ідентичності.

Транскультурність — здатність переміщатися між різними культурами, поєднувати їх елементи у власній ідентичності без втрати автентичності.

Історичні контексти

Як змінювалося поняття "українськості"

До XX століття — переважно регіональна ідентичність, пов'язана з територією та селянською культурою.

Початок XX століття — формування національної свідомості, боротьба за право мати власну державу та культуру.

Радянський період — офіційне визнання української нації, але під контролем радянської ідеології. Обмежений розвиток літератури, театру, кіно українською мовою.

Незалежність 1991 — можливість вільно розвивати українську культуру та мову, інтеграція у світову спільноту.

Після 2014 — переосмислення ідентичності через досвід війни та європейської інтеграції. Україна як частина європейської цивілізації.

Після 2022 — Україна в центрі світової уваги, переосмислення ролі у світі, консолідація навколо цінностей свободи та демократії.

Українська діаспора через століття

Перша хвиля (1870-1914). Масова трудова еміграція до Америки, Канади, Австралії.

Друга хвиля (1917-1940-і). Політична еміграція після революцій та війн, створення перших культурних центрів.

Третя хвиля (1945-1950-і). Біженці та переміщені особи після Другої світової, формування потужних діаспорних спільнот.

Четверта хвиля (1991-2000-і). Економічна міграція після незалежності, гастарбайтерство, поступова інтеграція.

П'ята хвиля (2014-2022). Нова хвиля міграції після початку війни, переосмислення ролі діаспори у підтримці України.

Шоста хвиля (після 2022). Воєнна міграція, тимчасове захищення, збереження зв'язків з Україною через технології.

Додаткові питання для обговорення

Для 9-11 років

- Якби ти був екскурсоводом для прибульців, який маршрут вибрав би по своєму районі?
- Які українські слова найкраще описують твої почуття?
- Як можна показувати, що ти українець/українка, не говорячи жодного слова?
- Що спільного у всіх українських дітей у світі?

Для 12-13 років

- Чи можна бути українцем, не живучи в Україні? Чому?
- Які українські традиції ти б хотів передати майбутнім поколінням?
- Що означає "бути культурним послом" своєї країни?

Для 14-15 років

- Як поєднувати українську ідентичність з інтеграцією в нове суспільство?
- Чи може культура існувати без території? Наведи приклади.
- Яку роль відіграють мистецтво та музика у представленні країни світу?
- Як змінюється образ України у світових медіа та чому це важливо?